

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.161.2:373.46:625

Н. П. Книшенко

ПРОГРЕСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ТЕРМІНОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Одним з основних викликів у навчанні термінознавчих дисциплін є динамічний розвиток науки й техніки, що постійно зумовлює необхідність оновлення термінології. Використання прогресивних технологій у процесі викладання термінознавчих дисциплін дозволяє студентам ефективно працювати з термінами, розуміти їх значення, походження та еволюцію в реальному часі, тобто набувати фахової термінологічної компетентності.

У пропонуваній статті висвітлено практичний досвід інтеграції інноваційних тенденцій реформування термінологічної освіти, що сприяють уведенню сучасних підходів у навчальний процес з огляду на європейську академічну систему, зокрема для студентів технічних спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів-бакалаврів у ХНАДУ. Йдеться про використання технологій, що стимулюють розвиток критичного мислення, самостійності студентів технічних спеціальностей та їхньої здатності до дослідницької діяльності на заняттях з дисципліни «Автомобільно-дорожнє термінознавство» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Ключові слова: автомобільно-дорожнє термінознавство, прогресивні технології, термінологічна компетентність, ХНАДУ – Харківський національний автомобільно-дорожній університет.

Knyshenko, N. Progressive Technologies in Teaching Terminology Disciplines. *The European context of higher education requires the implementation of progressive methods focused on interactivity, student mobility, and their engagement in international scientific cooperation. Based on this approach, it is essential to consider technologies that facilitate the study of terminology and develop students' skills in working with terms in the context of intercultural and interdisciplinary knowledge exchange.*

This work is relevant because it highlights the application of technologies that enable the development of terminological competence among future technical specialists at higher education institutions during classes in the disciplines «Automotive and Road Terminology» and «Ukrainian Language for Professional Purposes», which is important for the training of professionals in the automotive and road construction sectors.

This article aims to explore modern scientific-pedagogical and research technologies that can be effectively applied in the teaching of terminology-related disciplines within the European higher education system. It analyses how these technologies can contribute to developing students' competencies, improve their understanding of terminological systems, and ensure the quality training of automotive and road construction professionals.

To achieve this goal, the following tasks must be completed: to clarify the content of professional terminological training, to analyse the specifics of innovative technologies, and to highlight the practical experience of their application in enhancing the effectiveness of the educational process while mastering terminological material within the disciplines «Automotive and Road Terminology» and «Ukrainian Language for Professional Purposes» at Kharkiv National Automobile and Highway University.

The article employs theoretical research methods based on the logical processing of information from existing academic literature, the authors' contributions, and authoritative sources. The central aspect of using the empirical method in this research is observing how interactive platforms, electronic textbooks, and mobile apps for learning terminology help students and professionals study and reinforce terms in practice. Adaptive learning technologies allow the individualisation of the learning process. Based on test results, the system can adjust the subsequent course by offering each student the most necessary terms or specific topics.

As teaching experience shows, implementing information and communication technologies in practical classes on terminology, as well as in the independent and research activities of automotive and road construction students, is an effective tool for improving traditional methodological approaches.

Thus, the public demand for improving the quality of education and developing key competencies among students highlights the need for a comprehensive enhancement of linguistic and methodological training of future technical specialists through the active integration of modern technologies into the teaching of humanities and the development of their terminological culture.

Key words: *automobile and road terminology, progressive technologies, terminological competence, KNAHU – Kharkiv National Automobile and Highway University.*

Вступ

Сучасна освіта потребує постійного вдосконалення методів викладання та інтеграції новітніх науково-педагогічних і науково-дослідницьких технологій для забезпечення високої якості навчального процесу. Особливо це стосується термінознавчих дисциплін, що посідають важливе місце в підготовці фахівців у різних галузях знань, зокрема в технічних спеціальностях. Ураховуючи глобальні тенденції реформування освіти, європейська система вищої освіти прагне

інтеграції сучасних підходів у навчання, що реалізуються із залученням технологій, які сприяють розвитку критичного мислення, самостійності студентів та їхньої здатності до дослідної діяльності.

Європейський контекст вищої освіти вимагає впровадження прогресивних методів, орієнтованих на інтерактивність та мобільність студентів, а також на їхнє залучення до міжнародного наукового співробітництва. На основі цього підходу важливо розглядати технології, що не лише сприяють вивченню термінології, але й формують у студентів навички роботи з термінами в контексті міжкультурного й міждисциплінарного обміну знаннями.

Про термінологію в навчальному процесі пишуть Н. Артикуца, І. Гуменюк, Г. Крохмальна, Г. Онуфрієнко, Г. Бондаренко, Д. Фурт, Л. Дмитрук, Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк, С. Руденко, Н. Станкевич, І. Харченко, Я. Януш та ін. Приклади дослідження технологічних інновацій у викладанні термінознавчих дисциплін простежуємо в наукових доробках М. Дзюби, Л. Малевич, Н. Нікуліної, О. Таран та ін.

В умовах інтеграції українського освіти до європейського освітнього простору особливої ваги набуває впровадження інноваційних науково-педагогічних і науково-дослідницьких технологій, що забезпечують ефективно засвоєння професійної термінології. **Актуальність** статті зумовлена сучасними вимогами до підготовки фахівців технічного профілю, зокрема в галузях автомобільного та дорожнього будівництва, які потребують не лише фахових знань, а й сформованих термінознавчих компетентностей. У межах дослідження актуалізовано питання застосування таких технологій під час викладання дисциплін «Автомобільно-дорожнє термінознавство» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)», що сприяє не лише розвитку термінознавчих компетентностей студентів, а й підвищенню якості їхньої професійної підготовки.

Метою цієї статті є дослідження сучасних науково-педагогічних і науково-дослідницьких технологій, що можуть бути ефективно застосовані при викладанні термінознавчих дисциплін у контексті європейської системи вищої освіти. Розглянемо, яким чином ці технології можуть сприяти розвитку компетентностей студентів, покращенню їхнього розуміння специфіки термінологічних систем і забезпеченню якості підготовки фахівців у автомобільній та дорожньо-будівельній галузях.

Для реалізації поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**: з'ясувати зміст фахової термінологічної підготовки, проаналізувати специфіку інноваційних технологій і висвітлити практичний досвід їхнього застосування для підвищення ефективності навчального процесу під час опанування термінологічного матеріалу в межах дисциплін «Автомобільно-дорожнє термінознавство» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті.

Методи дослідження

У статті застосовано *теоретичні методи* дослідження, що ґрунтуються на логічному обробленні інформації, вже наявної в науковій літературі, авторських надбаннях, авторитетних джерелах. Основним аспектом застосування *емпіричного методу* в контексті нашого дослідження є спостереження за тим, як інтерактивні платформи, електронні підручники, мобільні додатки для вивчення термінології допомагають студентам і фахівцям вивчати та закріплювати терміни на практиці.

Виклад основного матеріалу

Завдяки опануванню термінознавчих дисциплін студенти технічних спеціальностей розвивають термінологічну компетентність, що є важливим складником їхньої професійної підготовки. Згідно з дослідженнями І. Кочан, важливо, щоб формування цієї компетентності починалося на етапі навчання, де студенти повинні вивчати не тільки теоретичні аспекти термінології, але й практичні навички роботи з термінами в конкретних професійних контекстах (Кочан, 2016).

З огляду на дослідження С. Амеліної та Р. Тарасенко, важливим аспектом є використання інноваційних технологій для розвитку термінологічної компетентності. Дослідники наголошують на використанні електронних термінологічних баз та цифрових інструментів, що дозволяють студентам і фахівцям створювати й систематизувати терміни в режимі реального часу (Амеліна, & Тарасенко, 2017).

Інноваційні технології у викладанні термінознавчих дисциплін є важливим складником сучасного освітнього процесу, оскільки вони дозволяють не лише покращити засвоєння матеріалу, але й зробити навчання більш інтерактивним і доступним для студентів.

Навчально-практичні завдання дисциплін «Автомобільно-дорожнє термінознавство» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)» у ХНАДУ реалізуються з допомогою прогресивних технологій.

1. Використання електронних навчальних платформ (наприклад, Moodle) дає можливість створювати курси, інтерактивні тести та завдання, що уможливають роботу студентів зі спеціалізованими термінами в різних контекстах та тренування в термінологічних питаннях навіть поза аудиторією. З метою формування й розвитку термінологічної компетенції студентів автомобільного і дорожньо-будівельного факультетів Харківського національного автомобільно-дорожнього університету створено на базі навчальної платформи Moodle електронні курси дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та «Автомобільно-дорожнє термінознавство» (дисципліна за вибором студента), що доповнені інтерактивними завданнями та тестами, які забезпечують формування навичок роботи з професійною термінологією в різних прикладних ситуаціях (Нікуліна Н.В., & Книшенко, 2023).

2. Студенти використовують мобільні додатки (наприклад, Quizlet, Anki), щоб вивчати терміни, створюючи власні картки або завдання. Застосування таких мобільних інтерфейсів уможливлює поповнити мовний запас, а також результативно фіксувати термінолексеми через повторення та активне використання. Завдання мають ідеально відтворювати саме термінологію конкретної галузі, наприклад, як це реалізовано для студентів автомобільно-дорожніх спеціальностей: лицьовий бік віртуальної картки – «гумо-бітумна мастика», зворотний бік – «будівельний матеріал, отриманий на основі бітуму з додаванням гумової крихти; застосовується для герметизації швів і покриття поверхонь»; лицьовий бік – «щебенево-мастиковий асфальтобетон», зворотний бік – «тип асфальтобетону з високим вмістом щебеню та мастики, що забезпечує підвищену зносостійкість дорожнього покриття».

Використання в контексті (розширені картки або Cloze-тести в Anki), формат заповнення пропусків (Cloze deletion): Наприклад: «У конструкціях доріг, де потрібна підвищена гідроізоляція, застосовують (...), що має еластичні властивості завдяки гумовій основі» (правильна відповідь — «гумо-бітумну мастику»).

Створено окремі набори карток із назвами тематичних груп, наприклад: «Дорожньо-будівельні матеріали», «Типи асфальтобетонів», «Добавки та їхні функції», «Типи ґрунтів і сумішей».

За необхідності використання англomовних відповідників (наприклад, для роботи з міжнародною технічною документацією), застосовуються двомовні картки: LHS (лицьовий бік) – «hydrophobic-plasticizing additive», RHS (зворотний бік) – «гідрофобно-пластифікувальна добавка – компонент, що покращує водовідштовхувальні властивості бетонної суміші та її пластичність».

3. З метою підвищення зацікавленості студентів та ефективного засвоєння класифікацій дорожньо-будівельної термінологіки, до навчального процесу впроваджено елементи ігрових практик. Зокрема, пропонується використання онлайн-ігор, тематичних квестів та вікторин, що базуються на створенні гіпонімічних груп на підставі різних розрізнявальних класифікаційних ознак. Рольові ігри дуже корисні для гейміфікації теми полісемії термінів. Студенти виступають у ролі інженерів, проєктувальників чи будівельників, де їм потрібно використовувати терміни в різних контекстах. Це дає можливість застосовувати теоретичні знання на практиці. Студентам даються сценарії будівництва дорожнього об'єкта, де вони повинні вибрати правильний термін з кількох варіантів залежно від ситуації.

4. Використання систем машинного перекладу (наприклад, Google Translate) в поєднанні з термінологічними базами даних дозволяє студентам отримувати точні переклади термінів у конкретних контекстах. Це важливо для вивчення спеціалізованих дисциплін, де точність термінології є ключовою. Наприклад, при перекладі німецького або французького технічного тексту, студент може зустріти терміни: *soscel* → сокель (цоколь). Google Translate може видати загальний переклад *base*, але перевірка в будівельній термінологічній базі покаже, що в контексті архітектури або фасадів правильним відповідником є саме *цоколь*. Використання машинного перекладу й термінологічних баз для перекладу технічної лексики допомагає розвинути навички контекстуального перекладу фахових термінів із застосуванням цифрових інструментів, навчити розрізняти переклад для масової аудиторії та експертів, закріпити знання термінів у сфері дорожнього й автомобільного будівництва. Завдання: обери 10 технічних термінів з дорожньо-будівельної галузі іноземною

мовою (наприклад, німецькою, французькою або англійською). Нижче подані приклади: *soscel, chaussee, binder course, mastic asphalt*. Перекладіть кожен термін за допомогою Google Translate. Віднайдіть переклад а також визначення цих термінів у термінологічній базі або технічному глосарії.

5. Використання інфографіки й візуальних карт термінів допомагає студентам зрозуміти взаємозв'язки між термінами та їх значеннями. Інтерактивні схеми й мапи дозволяють візуалізувати складні термінологічні поняття і структурувати їх за допомогою різних кольорів або зв'язків. Завдання: зіставте результати перекладу та обґрунтуйте, який варіант є найбільш вдалим у фаховому контексті, а також укажіть причину вибору: точність, значення, уживаність у професійному середовищі, відповідність українській термінологічній нормі.

6. За допомогою систем автоматичного оцінювання можна швидко й ефективно перевіряти термінологічні знання студентів. Такі системи значно економлять час викладачів, а студентам дозволяють отримувати зворотний зв'язок і працювати над своїми помилками (Дзюба, & Малевич, 2020).

Приклад завдання: оберіть слушний український відповідник до іншомовного терміна. Вибір правильної відповідності (множинний вибір): 1. Пенетрація – це: а) щільність, б) в'язкість, в) гнучкість, г) проникність. Правильна відповідь: б) в'язкість.

7. У деяких випадках для вивчення термінів, пов'язаних з конкретними галузями (наприклад, технічними), використовуються віртуальні лабораторії, що адаптовано для Moodle. Такі онлайн-середовища уможливають застосовування термінів на практиці в імітованих реальних умовах. Модель заняття віртуальної лабораторної роботи, що поєднує професійну термінологію, синонімічні ряди та практичну симуляцію в автомобіле- та дорожньому будівництві. Спершу ознайомлюємо студентів з темою про морфолого-синтаксичні, правописні та синтаксичні синоніми у межах технічної термінології. Вчимо розпізнавати варіанти термінів у професійному середовищі (стандарти, будівельні норми, схеми, креслення).

Завдання полягає в розпізнаванні синонімів у віртуальній моделі. За умови натискання на позицію «крило укісне», відкривається пояснення – «цей елемент також може називатися «*стінка укісна*». Необхідно вибрати термін, рекомендований у нормативній документації.

8. Використання краудсорсингових платформ дозволяє студентам і професіоналам у різних галузях створювати спільно термінологічні бази, що дозволяє залучати багатий досвід для формування точних визначень і перекладів термінів. Сформовано командну базу термінів з можливістю сортувати й проводити пошук термінів за тематичними категоріями, де всі учасники можуть переглядати та коментувати додані лексеми.

Так, використано модуль «Глосарій» для формування термінологічної бази дорожніх термінів, що дозволило створити колектив учасників, які активно співпрацюють у розвитку термінології, створенні словника у процесі навчання. Означений модуль у курсі відображає національний дух української термінології в умовах сучасних транснаціональних викликів, бо завданням студентів є для формування термінологічної бази, після попередньо створених викладачем термінів іншомовного походження, доповнювати цей список, пропонуючи свої варіанти перекладів, синонімів або пояснень. Платформа слугує місцем для створення й поповнення словників саме автохтонних дорожньо-будівельних та автомобільних термінів.

9. Використання відеуроків та онлайн-лекцій дозволяє донести інформацію до студентів у різних форматах. Проведено лекції з поясненням термінів, приклади їх використання в реальному житті або галузевому контексті. Технології адаптивного навчання дозволяють індивідуалізувати навчальний процес. На основі результатів тестів система може налаштовувати подальший курс навчання, пропонуючи найбільш необхідні для кожного студента терміни або конкретні теми для вивчення (Книщенко, 2022).

Як засвідчує досвід викладання, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практичні заняття з термінознавства, а також у процес самостійної та науково-дослідницької діяльності студентів-автомобілістів і дорожників, є ефективним інструментом удосконалення традиційних методичних підходів.

Висновки

Таким чином, громадський запит на підвищення якості освіти та розвиток ключових компетентностей студентської молоді актуалізує необхідність цілісного вдосконалення мовно-методичної підготовки майбутніх спеціалістів технічної галузі через активну роботу

із впровадженням сучасних технологій викладання гуманітарних дисциплін і формування їхньої термінологічної культури.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в дослідженні та висвітленні застосування на заняттях термінознавчих дисциплін для студентів Харківського національного автомобільно-дорожнього університету низки новітніх методів, інструментів і платформ, що підвищують ефективність навчання, мотивацію студентів та якість викладання.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Амеліна**, С. М., & Тарасенко, Р. О. (2017) Вивчення технологій створення електронних термінологічних баз у процесі професійної підготовки перекладачів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 60, 4, 105–115. 2. **Дзюба**, М. М., & Малевич, Л. Д. (2020). Використання мережних ресурсів для формування термінологічної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 76, 2, 137–151. 3. **Книшенко**, Н. П. (2022). Комплексне дослідження української дорожньо-будівельної термінологічної лексики. Харків: ФОП Бровін. 4. **Кочан**, І. М. (2016). Посібники з термінознавства й навчальний процес. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології*, 842, 62–67. 5. **Нікуліна**, Н. В., & Книшенко, Н. П. (2023). Вибіркова навчальна дисципліна «Автомобільно-дорожнє термінознавство»: інтеграційні параметри, мета й завдання. *Лінгвістичні дослідження*, 57, 10–19.

REFERENCES

1. **Amelina**, S. M., & Tarasenko, R. O. (2017) Vyvchennia tekhnolohii stvorennia elektronnykh terminolohichnykh baz u protsesi profesiinoi pidhotovky perekladachiv (Studying Technologies for Creating Electronic Terminology Databases in the Process of Professional Training of Translators). *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*, t. 60, 4, 105–115. 2. **Dziuba**, M. M., & Malevych, L. D. (2020). Vykorystannia merezhnykh resursiv dlia formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei (Using Network Resources to Develop Terminological Competence of Students of non-Philological Specialties). *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools*, t. 76, 2, 137–151. 3. **Knyshenko**, N. P. (2022). *Kompleksne doslidzhennia ukraïnskoi dorozhno-budivelnnoi terminolohichnoi leksyky (Comprehensive Study of Ukrainian Road Construction Terminology)*. Kharkiv: FOP Brovin. 4. **Kochan**, I. M. (2016). Posibnyky z terminoznavstva y navchalnyi protses (Terminology Guides and the Learning Process). *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. *Problemy ukraïnskoi terminolohii – Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Problems of Ukrainian Terminology*, 842, 62–67. 5. **Nikulina**, N. V., & Knyshenko, N. P. (2023). Vybirkova navchalna dystsyplina «Avtomobilno-dorozhnie terminoznavstvo»: intehratsiini parametry, meta y zavdannia – The Elective Discipline “Automobile and Road Terminology”: Integration Parameters, Purpose and Objectives. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic Research*, 57, 10–19.

Книшенко Наталія Петрівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства; Харківський національний автомобільно-дорожній університет; вул. Ярослава Мудрого, 25, м. Харків, 61002, Україна.

E-mail: knishenko@meta.ua

<http://orcid.org/0000-0002-0803-2774>

Knysenko, Nataliia – Candidate of Philological Sciences (Ph.D.), Docent, Associate Professor of the Ukrainian Studies Department; Kharkiv National Automobile and Highway University; Jaroslava Mudroho Str., 25, Kharkiv, 61002, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 30 березня 2025 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Книшенко Н. П. Прогресивні технології під час викладання термінознавчих дисциплін. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2025. Вип. 62. С. 169–178. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.14>

APA: Книшенко, Н. П. (2025). Прогресивні технології під час викладання термінознавчих дисциплін. *Лінгвістичні дослідження*, 62, 169–178. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.14>